

KOMMENTAR OM GRETA THUNBERG FRIAD

Vid sitt senaste möte prövade Granskningsnämnden två SVT-ärenden. Det ena ärendet gällde SVT:s klimatkorrespondents kommentarer i *Rapport* och *Aktuellt* och det andra ärendet var ett inslag i *Agenda* som handlade om konflikten mellan USA och Iran. I båda fallen prövades inslagen när det gällde kraven på opartiskhet och saklighet i sändningstillståndet och i båda fallen friades SVT.

KOMMENTATORS ANALYS AV GRETA THUNBERGS TAL FRIADES

FÄLLT/FÄLLT: Rapport, SVT1, 2019-12-11, Aktuellt, SVT2, 2020-12-11, inslag med uttalande av en klimatkorrespondent; fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr. 19/04116 och 04114.

Inslaget i *Rapport* handlade om att Greta Thunberg under dagen hade hållit tal vid det pågående klimatmötet i Madrid. Talet kommenterades av SVT:s utrikeskommentator som också är SVT:s klimatkorrespondent.

Programledare: *Det är första gången som Greta Thunberg håller tal i såna här större sammanhang nu. Har hon och hennes budskap förändrats under det här året, som det väl är?*

Kommentator i utrikes- och klimatfrågor: *Jamen jag skulle vilja säga det, hon blir alltmer politisk, tidigare var hon ju tydlig med att hon upprepade forskarnas alltmer enträgna varningar. Nu som vi hörde talar hon om folket som hoppet, hon avfärdar helt politikerna, hon avfärdar företagen som ju är viktiga aktörer, hon avfärdar ju faktiskt också initiativ som att EU nu säger att dom ska bli koldioxidneutrala till 2050, det kallade hon för ett falskt ledarskap. Så hon rör sig mer åt vänsterhållet, faktiskt ett vänsterpopulistiskt håll. I en debattartikel innan Madridmötet så skrev hon något som har blivit väldigt uppmärksammat att orsakerna till klimatkrisen kan man finna i de koloniala, rasistiska och patriarkala strukturerna. Så frågan nu som ska bli intressant att följa det är ju om de här växande folkrörelsen bakom henne, fyra miljoner människor demonstrerar över hela världen, kan den fortsätta att växa med henne som ledargestalt om hon nu blir alltmer vänsterpolitisk.*

Samma kväll medverkade kommentatorn även i *Aktuellt*. Inslaget inleddes med att programledaren sade att Greta Thunberg hade utsetts till världens mest inflytelserika person av tidskriften *Time*. Detta analyserades sedan av kommentatorn som såg utmärkelsen som en bekräftelse på ett "makalöst år som folkbildare".

Programledare: *Ännu ett tal inför FN:s klimatmöte, hon höll ju ett sånt här tal för ett år sen vid förra klimatmötet i Polen, du lyssnade på det. Om man jämför då och nu, hur har hennes budskap förändrats?*

Kommentator i utrikes- och klimatfrågor: *Det har förändrats ganska abrupt måste jag säga. Det har blivit politiskt. Förut så nöjde hon sig med att citera forskarnas alltmer enträgna varningar. Hon rör sig också längre vänster ut. Inför det här toppmötet i Madrid så skrev hon en debattartikel där hon bland annat sa att klimatkrisens orsaker kan man finna i patriarkala, rasistiska och koloniala strukturer, så det är ju mycket mer politiskt. Hon tar också ställning i nord-sydfrågan, ställer sig väldigt tydligt på de fattiga ländernas sida, så det är ju också en slags populism i ordets rätta bemärkelse, hon ställer här folket mot de styrande, hon avfärdar helt faktiskt politikerna och näringslivets klimatarbete utan säger att folket är det enda hoppet.*

Inslagen anmäldes av 20 personer som alla hade reagerat på utrikeskommentatorns analys där hon använde benämningar som "vänsterpopulist", "vänsterpolitisk" och att Thunberg hade rört sig åt vänster. Anmälarna ansåg att dessa uttalanden av kommentatorn var partiska och osakliga.

SVT skrev i sitt yttrande att det utifrån SVT:s granskande uppdrag var motiverat att granska Greta Thunberg, som spelar en stor roll i klimatdebatten, och som i sitt tal visade upp en förändrad retorik.

Enligt SVT gav Thunberg i sitt tal uttryck för ett misstroende mot politiker och näringsliv och menade att det är endast är folket som kan åstadkomma en förändring. Detta var ett anmärkningsvärt uttalande av en person med stort inflytande och faller inom ramen för det som SVT har skyldighet att kommentera och belysa. Enligt granskningsnämndens praxis har programföretagen också en skyldighet att kommentera och belysa händelser och skeenden samt att granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna. Ett inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet.

Kommentatorn sade i sin analys att Greta Thunberg istället för att, som hon tidigare gjort, ge strikta hänvisningar till forskningen och uppmanat alla att följa forskningen, hade flera nya budskap. Vidare kommenterade utrikeskommentatorn att Greta Thunberg hade "spetsat till" sitt budskap och talade om att Thunberg ansåg att inga folkvalda eller någon inom näringslivet gjorde något för klimatet.

SVT ansåg att analysen av Thunbergs förändrade retorik ligger väl inom ramen för det utrymme som enligt GRN:s praxis ges för värderande utrymme av en kommentator.

SVT beskrev också i sitt yttrande att analysen hade sin grund i flera händelser det senaste året. Under 2019 noterades Greta Thunbergs stöd till, och samarbete med, den radikala miljörörelsen Extinction Rebellion vid ett flertal tillfällen. Extinction Rebellion uppfattas av många som en rörelse som ligger till vänster på den politiska skalan. Bland annat har André Spicer, professor i organisatorisk beteendevetenskap vid Cass Business School på City, University of London uttalat sig om rörelsens vänsterinriktning i en artikel i The Guardian i april 2019. André Spicer intervjuades även i en artikel på svt.se i december 2019 och där uttalade sig även Tim Crosland från Extinction Rebellion som menade att rörelsen inte bara kan rikta sig åt vänster, men att man har en politisk högerörelse emot sig.

SVT skrev vidare att det under året växte fram en debatt om Greta Thunbergs budskap i den polariserade klimatfrågan som fördes i framför allt konservativ press - men som också började luftas av EU:s ledare. Under hösten 2019 fick Greta Thunberg kritik av Frankrikes president Emmanuel Macron och Tysklands förbundskansler Angela Merkel för att inta en alltför radikal position i klimatfrågan.

SVT anförde att ordet "populism" som kommentatorn använde i sin analys är ett begrepp som det just nu är omtvistat hur det ska definieras. Enligt Nationalencyklopedin definieras populism: *Rörelse eller ideologi som väddar till "folket" som grupp oberoende av någon social klass*.

Cas Mudde statsvetare vid University of Georgia som har inriktat sig på studier av politisk extremism och populism är en av de främsta tänkarna kring populism i Europa och USA. Hans teorier beskrivs på i artikelserien The New Populism i The Guardian 10 januari 2019:

"...A populist movement, then, is one that consistently promises to channel the unified will of the people, and by doing so undercut the self-serving schemes of the elite establishment".

Thunberg sade i sitt tal: *"Right now we are desperate for any sign of hope. Well, I'm telling you, there is hope. I have seen it, but it does not come from the governments or corporations. It comes from the people. The people who have been unaware, but are now starting to wake up"*.

Granskningsnämnden friade inslaget. Nämnden anser att klimatkorrespondentens kommentarer i inslagen visserligen var värderande men att de får anses rymmas inom ramen för SVT:s kommentarsskyldighet. Inslagen strider inte mot kraven på opartiskhet och saklighet.

ORDET "MORD" GODTOGS I EN BESKRIVNING AV ETT PLANERAT DÅD

FRIAT: Agenda, SVT2, 21.15, 2020-01-12, inslag om konflikten mellan USA och Iran; fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr 20/00227.

Agenda följde upp den eskalerade konflikten mellan USA och Iran som följt av att USA under en attack i Irak dödat den iranske generalen Qassem Soleimani. En konsekvens av den attacken var att ett ukrainskt passagerarplan med bl.a. 17 svenska medborgare sköts ner av den iranska försvarsmakten. Båda dessa händelser diskuterades i Agenda med Sveriges utrikesminister, en Iranexpert från en amerikansk tankesmedja samt med en professor i Teheran. Den här delen av Agenda varade tillsammans med två relaterade reportage i 22 minuter.

Anmälaren av programmet vände sig mot att programledaren använde uttrycket "Mord" tre gånger när hon beskrev det amerikanska dödandet av den iranske generalen Soleimani och ansåg att "Detta är ett icke acceptabelt sätt att beskriva händelsen på. Det är inte bevisat att detta var ett mord."

I sitt yttrande tog SVT avstamp i det faktum att det är väldokumenterat att Soleimanis död var en konsekvens av ett avsiktligt och planerat dåd. Den uppfattningen sammanfaller med *Svensk ordbok* och dess definition av mord; "av-siktligt (och ofta över-lagt) dödande av en person."

Dessutom påpekade SVT att programledaren också använde ordet "dödade" i det anmälda programmet – det ord som anmälaren ansåg var det i sammanhanget korrekta.

I sitt yttrande till Granskningsnämnden tillstår SVT att anmälaren öppnar för en intressant språklig diskussion där ordet mord/murder också har en juridisk innebörd vid sidan av det allmänspråkliga användandet. Men i det här fallet, när det så uppenbart handlade om ett avsiktligt dödande från USA:s sida, framhöll SVT att ordet inte stod för ett ställningstagande av programledaren eller redaktionen.

Granskningsnämnden friade inslaget och skriver i sitt beslut att de anser att det stod klart av inslaget att det inte handlade om ett mord i en strikt juridisk mening. Nämnden anser därför att programledarens ordval i det aktuella sammanhanget inte medför att inslaget strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Informationsbrev från SVT Programetik, Sveriges Television, 105 10 Stockholm

E-post: programetik@svt.se, Tel: 08-784 56 78

Om du fått detta infobrev står du även på e-postlistan för nästa.

Nya SVT-prenumeranter kan anmäla sig till programetik@svt.se!